

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

 Edu
Tegu | ETTEVÖTLUSÖPPE
PROGRAMM

Uudiskiri

JUUNI 2019

15

TOIMETAJA VEERG

Ajal, kui paljud koolid otsivad võimalusi mahutada ettevõtlusõpe tunniplaani, on osad juba leidnud lahenduse lõimimise näol. Uudiskirjas jagavad Kuuste kool ja Rääma põhikool oma praktikaid ning juttu tuleb karjääriõppe ja ettevõtlusõppe kattumiskohtadest ning suundadest. Nii ettevõtlus- kui karjääriõppe eesmärk on aidata noorel ennast tundma õppida, tegemaks õigeid tulevikuvalikuid. Koolide praktika näitab, et seda saab edukalt teha koos – kui kooliseinte vahel on tegevused ära proovitud ja kogemused saadud, on tööturule julgem astuda.

Lisaks tutvustame esimese ettevõtlusõppe baaskoolitusprogrammi lõpetajaid, kelle näol on sügisel koolides 29 energias ja ideedest pakatavat ettevõtlusõpetajat. Paljud neist õpetajatest töötavad ka ettevõtjatena, kaks osalejat jagavad oma meetodikaid, kuidas ettevõtlusõppes teha üks põnev tund. Lisaks saab inspiratsiooni ammutada headest kooli ja ettevõtte koostöötegevustest ning noorte ideedest, mida arendati STARTERi üritustel Saaremaast Narvani.

Head lugemist ja mõnusat energiat taastavat suvepuhkust!

LIINA PISSAREV
Uudiskirja toimetaja

SISUKORD

- 2** Üldhariduskoolide karjääriõpe muutuste tuules
- 4** Kuuste Kooli ettevõtlikud sammud noorte karjäärivaliku toetamiseks
- 6** Ettevõtlik Pärnu Rääma Põhikool igal sammul
- 9** Ettevõtete ja koolide koostöö õpetab noortele päriselu
- 13** 29 koolitatud ettevõtlusõpetajat hakkavad tulevikutegijaid õpetama
- 15** Ettevõtjast õpetaja tundides und ei tule
- 17** STARTERis arendati ideid Saaremaast Narvani
- 20** Huvitavat
- 21** Koolitused

ÜLDHARIDUSKOOLOIDE KARJÄÄRIÕPE MUUTUSTE TUULES

KERSTI KIVIRÜÜT,
SA Innove peaspetsialist sotsiaalainete ja karjääriõppe valdkonnas

30. aprillil korraldas Töötukassa Jõgevamaa osakond üldhariduskoolide karjäärikoordinaatoritele teemapäeva. Kohtumisel kerkis üles ka küsimus, kuidas uuenenud oludes kvaliteetset karjääriõpet üldhariduskoolides korraldada.

Alates 2019. aasta jaanuarist on Rajaleidjate karjäärinõustamise teenus kolinud Töötukassasse. Innove hallata on karjääriõppe õppekava- ja meetodikaarendus. Kuigi uus süsteem vajab sisse-töötamist, on peamine eesmärk kõigil asjaosalistel ühine: tagada haridusasutustes kvaliteetne ettevalmistus noortele, et nad tuleksid edukalt toime elukestvas õppes ja tööturul.

Kädi Alanurm tutvustas Jõgevamaa kohtumisel ettevõtlusõppe veebikursusi, mis äratasid kohaletunud karjääriõppe õpetajates soosivat elevust. Arutelu käigus ilmnis, et ettevõtlusõppe võimalusi on ka varem koolides õppetöösse lõimitud. Põltsamaa Ühisgümnaasiumis on loodud karjääriõpet, ettevõtlusõpet, suhtlusõpet ja projektiõpet lõimiv neljakursuseline programm KESA. Adavere Põhikoolis kasutatakse karjääriplaneerimise oskusi arendades edukalt Ettevõtlusküla mänge.

Kahe valdkonna lõimimine toetab ka riikliku õppekava rakendamist. Nii karjääriõppe kui ka ettevõtlusõppe kaudu kujundatakse vajalikke üldpädevusi elukestvas õppes ja tööturul toimetulekul - enesemääratluspädevust, õpipädevust ja ettevõtlikkuspädevust. Ei oma tähtsust, mis tiitliga me õppetöö korraldust õppekavas, ainekavas või õpetaja tööplaanis nimetame - väljundipõhises õppes on olulised saavutatavad teadmised, oskused ja hoiakud.

OECD 2030 oskuste ja hariduse prognoos loetleb kolm globaalset väljakutset, millega peavad paratamatult arvestama haridusasutused nii Gambias kui ka Kambjas, ehk kus iganes:

- ▶ **keskkond:** taastumatute loodusvarade vähenemine ning kliimamuutused nõuavad kiiret sekkumist ning kohanemist
- ▶ **majandus:** teaduse areng toob ühest küljest kaasa heaolu kasvu, ent teisest küljest toidab radikaalseid muutusi igas eluvaldkonnas. Infoajastu on loonud võimaluse majanduslikuks sõltumatuses nii riigi-, regionaalsel kui ka kohalikul tasandil, ent toonud kaasa uusi ohte nii info haldamisel kui ka kübertehnoloogias.
- ▶ **sotsiaalsfäär:** rahvaarvu kasvamine globaalselt; rände, linnastumise ning sotsiaalse ja kultuurilise mitmekesisuse mõju riikidele ja kogukondadele. Laialdase sotsiaalse ebavõrdsuse ärakasutamine populistlikus poliitikas, mille kaudu suureneb terrorismi ning sõja oht.

Need globaalse prognoosid mõjutavad kohalikke tasandit kas või seeläbi, et me jätkuvalt ei tea täpselt, millised erialad on tööturul nõutud viie, veel vähem kümne aasta pärast. Küll aga teame, et meil on vaja haridussüsteemis kujundada inimest, kel on oskus toime tulla kiiresti muutuvast nüüdisaegses ühiskonnas ja kes on suuteline igas eluetapis õppima juurde uusi teadmisi ja oskusi. Kõige selle taustal peab see inimene iseenesestmõistetavalt väärtustama keskkonnahoidu, demokraatiat ning üldinimlikke põhiõigusi. Kui karjääriõppimise oluliseks ülesandeks on ka nüüd pakkuda asjakohast infot tööturu ja õpivõimaluste hetkeseisu kohta, siis üldhariduskooli karjääriõppe peaks rohkem keskenduma ülalmainitud kolme üldpädevuse kujundamisele.

Seetõttu ongi Innove võtnud ülesandeks toetada koostöös partneritega just riikliku õppekava läbiva teema “karjäär ja elukestev õpe” rakendamise toetamine üldhariduskoolides lõimituna teiste asjakohaste õppetegevustega, eriti aga ettevõtlusõppega.

Reformijärgne karjääriõpe on muutuste tuules, ent koolides elu sellega seisma ei jää. Seetõttu toimuvad paralleelselt uue süsteemi ülesehitamisega erinevad üritused karjääriõpetajatele nii riiklikul kui ka maakondlikul tasandil.

Soovin kõikidele karjääriõppega tegelevatele kolleegidele jaksu selles vastutusrikas ja väga huvitavas töös.

Jõgevamaa karjääriõpetajad võrdlemas ettevõtlusõppe ja karjääriõppe õpitudemusi Töötukassa teemapäeval

KUUSTE KOOLI ETTEVÕTLIKUD SAMMUD NOORTE KARJÄÄRIVALIKU TOETAMISEKS

ENE ROOMA, Kuuste Kooli õppealajuhataja

Kuuste Kool on hubane mõisakool, kus korraldatakse ettevõtlikke tegevusi toetamiseks noorte karjäärivalikuid. Meie sooviks on anda noorele kaasa laiapõhjalised oskused, mis aitavad valmis olla erinevateks olukordadeks, olenemata sellest, missuguse kutse ta tulevikus valib. Toon välja mõned pärlid, mis võiksid innustada ka teisi.

Koostöö kohaliku ettevõttega

Ettevõtlikkuse ja karjäärivalikute toetamiseks on suurepärase võimalus teha midagi päriselt oma kätega. Järeleproovimine aitab mõista, kas ja mil määral üks või teine kutse või valdkond noorele sobib. Kuuste Kool on aastaid teinud koostööd kohaliku ettevõttega Marjamaa Talu, mis tegeleb marjade ning puuviljade kasvatamisega.

Kuidas said noored heita pilgu oma tulevikuvalikutesse? Projekti käigus pöörati tähelepanu nii puude ja põõsaste hooldusloikustele kui ka viljade korjamisele, mis andis võimaluse katsuda kätt aedniku- ning mõelda sellelegi, et tulevikus võiks ehk tegeleda arboristikaga. Tühi kott ei seisa püsti ning erinevaid magusaid smuutisid valmistades said noored panna end proovile kokana. Smuutisid kokku mikserdades võeti arvesse omandatud teadmised loodusõpetusest, bioloogiast ja keemiast.

Kõige olulisem, mida koolina õppisime koostööst Marjamaa taluga, on põhimõte, et anna noorele võimalus proovida neid töid ja töökäike, mis on talle uued, sest karjäärivalik võib alguse saada väikesest eduelamusest, näiteks viljade korjamisest.

Kuuste Kooli õpilased projektitööl Marjamaa talus.

Meisterdamine kui võimalus maailma parandada

Kuidas aitab loovtööde protsess kaasa noore karjäärivalikule? Kuuste Kooli tänased 8. klassi õpilased alustasid oma loovtööde valikuga juba 6. klassi viimastel nädalatel. Enamik õpilasi valis praktilise loovtöö, näiteks õppematerjali loomise, põnevusjutustuse loomise, pudelikorkide taaskasutamise, jäätisepulkade taaskasutamise.

Leidus ka õpilasi, kes tegid uurimistöid. Näiteks uuriti Kuuste Kooli õpilaste seotust tõukerattaga, teadlikkust taaskasutusest, lemmikloomi, kultuurisündmuste küllastamist ning digiseadmete kasutamist.

Heade Mõtete Maja taaskasutatud jäätisepulkadest.

Mõeldes sellele, mida eelmainitud praktilised loovtööd ja uurimistööd noortele tulevikuks pakkusid, võib julgelt väita, et mitmed noored said aimu, kuidas on olla õpetaja kui õppematerjali looja. Lisaks tõdeti, et taaskasutus on oluline ning loodust tuleb kaitsta, olles leidlik ning loov ning harjutades kätt leiutajana (insenerina). Infoküllases ühiskonnas on oluline osata arvudega ringi käia ning seda õpetavad suurepäraselt uurimistööd, kus arvude põhjal küsitud osas järeldusi tehakse.

Kuuste Kooli logo taaskasutatud pudelikorkidest.

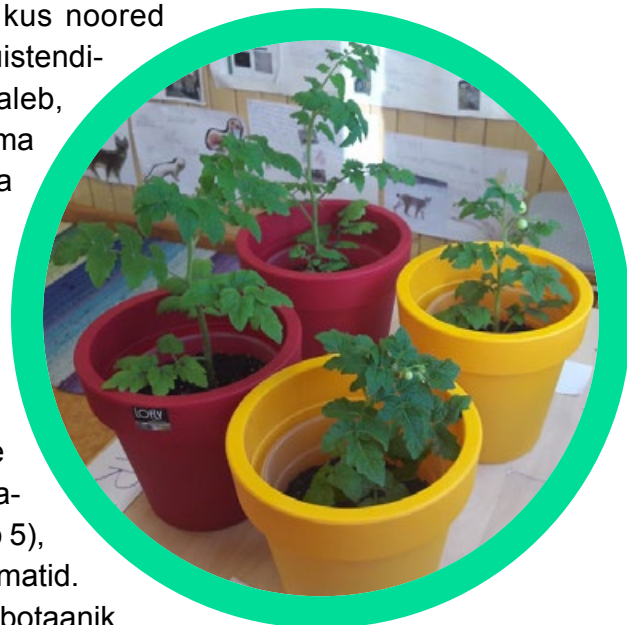
Teatrist tomatiteni

Kollased tomatid säravad noorte silme all.

Kuidas huvitegevus võib noore karjäärivalikuid suunata? Kuuste Kool on aastaid hoidnud au sees esinemiskunsti. Aastate jooksul on näitering eesotsas juhendaja Kaija Maarit Kalvetiga osalenud erinevatel maakondlikel, üleriiklikel ja rahvusvahelistel konkurssidel. Lisaks suurepärasele edule Eestis, auhinnati Kuuste Kooli näiteringi tunnustusega Karjala Vabariigis Petroskois, kus noored esitasid katkeid müütilistest muistenditest. Igaüks, kes näiteringis osaleb, on esineja ning saab võimaluse oma karjääri jätkata nii näitlejana, hea õhtujuhina kui ka loovisikuna muudes valdkondades.

Peale selle, et Kuuste Kooli noored on tublid näitlejad, oskavad nad pöörata tähelepanu ümbritsevale loodusele. Üheks vaieldamatuks hitiks õpilaste seas on Räpina Aianduskooli korraldatav taimekasvatuseprojekt "Tomatisõbrad" (vt Foto 4 ja Foto 5), mille raames kasvatatakse nädalate jooksul söödavad tomatid. Projekt annab noortele võimaluse olla iganädalaselt tubli botaanik.

Kuuste Kooli 2 klassi tomatitaimed rõõmsalt kasvamas.

Mitu karjäärivalikut ühes päevas

Kuidas planeerida koolipäev sellisel moel, et iga noor saaks ennast proovile panna mitmes ametis? Kuuste Kool korraldas enne 2018. aasta jõulupühi vahva projektipäeva, kus tegevust jagus kõigile. Ühes töötoas kuulati aktiivselt muinasjutte. Mitu noort said sellest inspiratsiooni ning leidsid, et tulevikus võikski tegutseda (aja)kirjanikuna. Teises töötoas oli suurepärase võimaluse disainida jõuluvanasid – tulevane Eesti disainimaastik, ole noorte tegijate ootel! Loogiline mõtlemine tuli tööle panna nii ristsõnade lahendamisel, robotikas kui ka laulumängudes, nii et meie koolist sirguvad insenerid ja analüütikud.

Julget pealehakkamist ning uute (edu)lugude proovimist kõigile!

ETTEVÖTLIK PÄRNU RÄÄMA PÕHIKOOIGAL SAMMUL

MART KIMMEL,

Pärnu Rääma Põhikooli Ettevõtliku kooli koordinaator

Eesti koolides on palju põnevaid algatusi, mis toetavad õpilaste ettevõtlikkuse arendamist. Pärnu Rääma Põhikool kui Ettevõtliku kooli liige ja baasstandardi omanik pakub välja mõned võimalused, kuidas ka teised koolid ja maakonnad saavad rikastada oma noortele mõeldud ettevõtlikke üritusi.

Koosõppimine maakonna noortele

Kuidas õppida koos ning seda ettevõtlikul moel? Küsimusele otsisid vastust nii Pärnu Rääma Põhikool kui ka SA Pärnumaa Arenduskeskus. Lahendus peitis ennast nurga taga ning selgus, et sarnane idee oli ka Pärnu-Jaagupi Põhikoolil ning Koonga Koolil ja Lõpe Koolil.

2018. aastal toimusid 3 koosõppimisüritust, millest üks toimus jaanuaris 2018, teine märtsis 2018, kolmas novembris 2018. Erinevatel üritustel tegeleti nii kabemängu, tähemängu, e-Alliaga kui ka meisterdati, näiteks jõuluvanale saani. Läbi tegevuste arendasid noored oma esinemisoskust ning loovust. Sellised kohtumised meeldisid osalejatele ning korraldajatele, sest see andis võimaluse tulla kolmel päeval kalendriaastas kokku ning veeta vahvad ja samas nutikalt ettevõtlikud hetked koos teiste õpilaste ja õpetajatega.

Pärnu Rääma Põhikool on alates 2016. aastast korraldanud linna ja maakonna perekondadele vahvat õhtut "Ettevõtlikud nutimunad". Miks Pärnu Rääma Põhikool korraldab üritust peredele? Eesmärk on veeta üks lõbus ja koostöine õhtu oma pere seltsis, sealjuures pannes proovile oma pere nutikuse. Olgu siis õhtul keskmes nutikabe, sõnaseadmine või mõni seiklusmäng QR-koodidega.

Koosõppimise võlu.
Meemi autor: Mart Kimmel

Ettevõtlikud sammud koolis

Kuidas enda koolis ettevõtlike üritustega innustada noori üritusi korraldama ja üritustel osalema? Edulood ehk kordaminekud on jagamiseks ning siinkohal anname lühiülevaate mõnest vahvast ettevõtlikust sammust, mida saab teha iga kool ka oma koolimajas.

Kabe on tuntud mõtlemismäng, kus on vaja loogilist mõtlemist, et nuppe sel moel mängualal liigutada, et saavutada võit mängukaaslase üle. Samas, kujutage ette olukorda, kus õpilasi on koolis mitusada, aga kabelaudu mitukümmend korda vähem.

Kiitus tublidele meemitajatele koolis ja vabariigis. Meemi autor: Mart Kimmel

Lahendamaks olukorda jõudis Pärnu Rääma Põhikool vahva äpini Draughts, milles 2 õpilast saavad võistelda omavahel ning see kõik toimub internetivabalt. Kabeturniire korraldajateks olid 3. kuni 9. klassi õpilased.

Sotsiaalmeedias levivad meemid ehk pildid, millel on juures lühike, kuid samas mõtlemapanev tekstikatkend. Pärnu Rääma Põhikool korraldas novembris meemivõistluse teemal "Nutisõltuvus". Võistluse eesmärk oli meemide maailma kaudu kajastada nutisõltuvuse mõju inimkonnale. Meem on enamasti humoorikas pilt, millega kajastatakse lõbusas võtmes mõnda olukorda ühiskonnas. Võistlusele esitatud tööde seast valiti välja meemid, mis kõige paremini kajastavad nutisõltuvuse

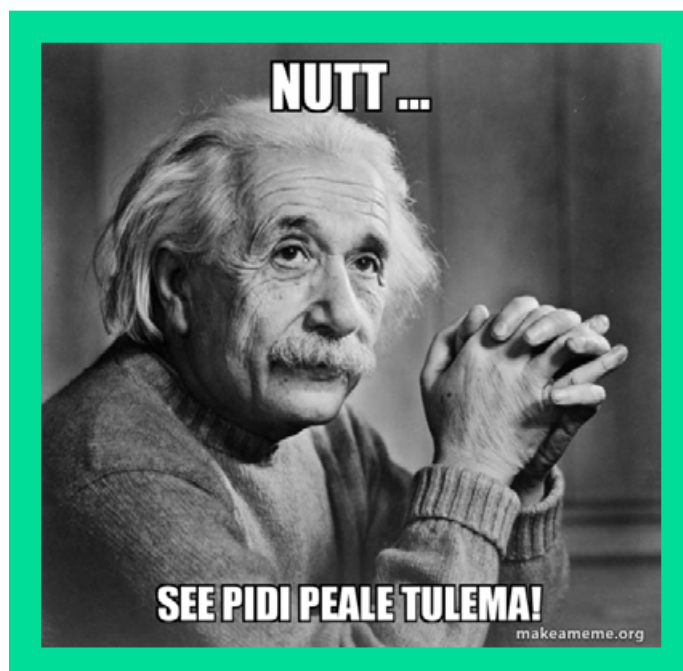
olukorda. Parimad tööd on virtuaalnäitusel Facebooki meemigaleriis. Meemikonkursi korraldajateks olid haridustehnoloog Mart Kimmel ja kunstiline arvutiõpetaja Eve Popp.

Nutiviktoriin ja üleriigiline meemikonkurs

Üks Rääma Nutiaju idee oli, et tehkem mingi äge viktoriin, millele Pärnu Rääma Põhikooli õpilased saavad vastata elektroonselt Google Drive'i abil. Idee sai teoks ja viktoriin õpilastele väga meeldis.

Seejärel hakati mõtlema, et vahva ju küll omas koolis elektroonselt Google Drive'is viktoriini teha, kuid seda võiks ju ka teistele Rääma Nutiajude sõpradele jagada. Nii sündiski esimene e-viktoriin "Nutt tuleb peale", mis toimus novembris 2016. Küsimused kõnetasid nutimaailma ning olid osalistele kohati parajaks pähkliks. Korraldajatele oli abiks HITSA, kes vahvaid auhindu jagas. Teine e-viktoriin "Nutt tuleb peale" toimus aprillis 2017 ning osalejatele hulk aina kasvas.

Tõeliselt populaarseks sai e-viktoriin "Nutt tuleb peale" õppeaastal 2017/2018, mil kahel korral aastas toimunud e-viktoriinile vastas kokku rohkem kui 10 000 õpilast ja huvilist üle Eesti.

Nutt tuleb alati peale – igaühele meist. Meemi autor: Mart Kimmel

Pärnu Rääma Põhikool korraldas kooli tasandil meemikonkursi, mis osutus väga populaarseks ning seejärel otsustati, et seoses turvalise interneti kuuga (veebuar 2019) võiks meemikonkursi korraldada üleriigiliselt – mõeldud, seejärel tehtud. Projekt “Targalt internetis”, Tallinna Tehnikaülikool (TalTech), Tartu Ülikool, Kaitseministeerium,

Pärnu Rääma Põhikool, Pelgulinna Gümnaasium, Eesti Informaatikaõpetajate Selts ja Kunstihariduse Ühing kuulutasid välja õpilaste meemikonkursi “Rõõmud või mured digimaailmas”. Konkursiga sooviti pöörata tähelepanu digimaailma rõõmudele (headele ehk arendavatele külgedele) ning muredele (ohtudele, mis tulevad koos nutimaailmaga).

SOOVITUSED KÕIKIDELE HARIDUSASUTUSTELE

1. Kui Sinu haridusasutuses on toimunud midagi ägedat, siis kirjuta sellest sotsiaalmeedias, et ka teised toimunust teada saaksid. Seeläbi saavad teisedki indu midagi uut proovida ning nii toetame oma hariduse ja ühiskonna arengut!
2. Esimene kord on igal üritusel esimene kord. Selleks, et esimene kord üldse juhtuks, tuleb olla julge ning riskida – Pärnu Rääma Põhikool soovib kõikidele asutustele julgust uusi asju proovida ning kaasata sellesse ka teiste asutuste (nt koolide, lasteaedade) esindajaid!
3. Alusta ettevõtlikke üritusi oma koolis/kogukonnas ning seejärel võta ette suurem väljakutse (maakond) ning aita oma maakonna noortel lennukad ideed ellu viia!

LOE LISAKS KARJÄÄRI- JA ETTEVÕTLUSÕPPE
EDUKAST LÕIMIMISEST PÕLTSAMAA ÜHISGÜMNAASIUMIS

ETTEVÖTETE JA KOOLIDE KOOSTÖÖ ÕPETAB NOORTELE PÄRISELU

**„Jäta universumisse oma jälg“ on üks Steve Jobsile edu toonud seitsmest äri-
põhimõttest. Inspireeriv õpikogemus või käik ettevõttesse võib mõjutada noorte
tulevikuotsuseid ja soove samamoodi.**

Ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu koolides läbiviidud uuring näitas, et kõigi haridustaseme noored soovivad rohkem praktilisemat õpet ja selle suuremat seotust päris töömaailmaga ehk ettevõtetes käimist. Õpetajate sõnul jääb see sageli ettevõtjate aja- või huvipuuduse taha. Samas on aga ettevõtjad probleemi ees, et tööturul pole piisavalt vajalike oskuste ja teadmistega inimesi. Koolid ja ettevõtted, kellele koostöös õpetamine on juba harjumus, leiavad, et kokkupuude erinevate valdkondade spetsialistide ning tegevustega aitab noortel tulevikuotsuseid teha – praktikutelt kuulevad nad tööandja ootustest ning tööturu olukorrast, erinevatest ametitest ja valdkondadest. Õppe päriseluga seostamine aitab ka mõista, miks mingi aine õppimine üldse tulevikus vajalik on. Häid praktikaid jagati seminaril „Kooli ja ettevõtte koostööst sünnivad tulevikutegijad”.

Kadrioru Saksa Gümnaasiumi ja Kadrina Keskkooli õppesse on kaasatud terve kogukond

Michael Kirschinger Kadrioru Saksa Gümnaasiumist rääkis, et koolis toimub juba viiendat aastat saksakeelse majanduse suunal praktiline õpe koostöös ettevõtetega. Iga majandussuuna õpilane peab läbima nädalapikkuse tööpraktika, peale mida tuleb esitada praktikaaruanne. Kooli majandussuuna ja praktika koordinaator Michael Kirschinger selgitas: „Soovime avada maailmapilti nii vara kui võimalik, et noorel tekiks kiiremini arusaam, kuhu tahan suunduda, mis on minu tugevused, kus võin mina tulevikus kasulik olla. Selleks kutsume ettevõtjad rääkima, mis võimalused on ettevõtetes. Lisaks usun, et kokkupuude ühe ettevõttega võiks olla selline, et kool läheb nõ pärisellu, mitte vastupidi.“ Samuti jagas ta oma kogemust, et ettevõtjad teavad, kui raske on head tööjõudu leida ning seetõttu on nad valmis investeerima tulevikku ja kooliga koostööd tegema.

Laste tegevused praktilikal on erinevad ja sõltuvad ettevõtte spetsiifikast. Selgitamise ja näitamise kõrval võimaldavad osad firmad ka teha lihtsamaid praktilisi ülesandeid, nt jaemüügi müügi abistamine, tööprogrammidega tutvumine, hinnakirjade koostamine jne. On osaletud ka välispartneritega läbirääkimistel ja koosolekutel töövarjuna. Õpilaste tagasiside praktikale on väga positiivne, kõrgelt hinnatakse päriselu vaatamise võimalust, mis on neile hoopis teine maailm. Kirschinger tunnustab, et koostööpartnerite leidmine ja praktika planeerimine ilma eelneva kogemuse ja teadmistega ettevõtlusmaailmast oli paras

väljakutse, kui saadetud kirjad jäid vastuseta ja tuli ka palju eitavaid vastuseid. Praeguseks tekkinud praktikaettevõtete baasi kujunemist võib pidada aga suureks õnnestumiseks, läbi mille suudetakse anda õpilastele väärtuslikud kogemused ellu kaasa.

Kadrina Keskkool kasvatab tööjõudu

Kadrina Keskkooli direktor **Arvo Pani** sõul sai Kadrina Keskkooli koostöö kohalike ettevõtetega alguses juba 14 aastat tagasi, kui kooli vilistlane ja Aru Grupp ASi juhatuse esimees Juhan Viise pöördus kooli poole murega, et tehnoloogia ülikiire arengu tõttu seisame varsti silmitsi kvalifitseeritud tööjõu puudusega ning hariduses tuleks seda probleemi ennetama asuda. Nii sündiski kohaliku ettevõttega koostöös valikaine „Ärijuhtimise ja tehnoloogia alused“. Kooli direktor Arvo Pani selgitas: „Motiveerime õpilasi reaalseid ja tehnoloogilisi erialasid valima ning ettevõtlikud olema. Valla jätkusuutlikkuse tagavad ju inimesed ning meil on juba näiteid noortest, kes on peale hariduse omandamist tulnud meie valda tagasi“. Direktori sõnul tekitas esmane partnerlus Aru Grupiga aluse suuremale koostööle ka teiste ettevõtetega, nii et ettevõtjad osalevad kooli õppetöös erineval moel juba algklassidest alates. Ettevõtja saab pakkuda info ja teabepäevi ettevõtte ja tegevusvaldkondade tutvustamiseks, õppekäike ja praktikaid nii Eestis kui välismaal, praktikuid kooli lektoriks ning koostöös kooliga ürituste läbiviimist – Kadrinas toimub näiteks IT ja nutifestival CADrina. Lisaks saavad tublimad õppijad tänu suurepärasele arvutiprogrammide valdamisele suvevaheajal asendada ettevõttes puhkusi. Selline praktika või suvine töö võib nii mõnelegi tublile noorele tagada töökoha. Kool pakub ettevõttele vastutasuks koolitusi, nt arvutijoonestamine, aitab korraldada üritusi, kaasab ettevõtjaid kvaliteetse hariduse eesmärgil kooli arendustegevustesse (nt õppekavade väljatöötamisel eksperdina) ning vajadusel abistatakse kogu kooliperega ettevõtet.

Ettevõtjate panus – loengust pannkoogikohviku, lõimimise ja ühise valikaineni

Oma kogemust sisukast koostööst Kadrina Keskkooliga oli seminarile tulnud jagama ka Silberauto AS turundusosakonna juht **Jana Ribelis**. Üheskoos töötati välja gümnaasiumiastmele valikaine „Turunduse ja müügitöö alused“. Ainekavas ettenähtud tunnid jaotati ettevõtte töötajate vahel ära ning kooli õpilased said kuldaväärt kogemuse õppida tippettevõtte oma ala spetsialistidelt. Koolidele jagas Jana Ribelis aga soovitusi, et tuleks olla võimalikult paindlik ja vastutulelik ettevõtte suhtes ning mitte kohkuda esimestest takistustest – nt planeeritud tunnile võib tekkida lähetus, väliskülalised või muu oluline tööülesanne ja tuleb leida lahendus. Samuti tuleks julgustada õpilasi kooli külalistundi andma tulnud praktikutelt rohkem küsimusi küsima – sellist võimalust ei avane just iga päev. Ettevõtjate avatud loenguid tasub pakkuda võimalikult laiale auditoriumile, kutsuda kokku terve gümnaasiumiosa või miks mitte võimalusel ka naaberkoolide õpilased. Praktilised ülesanded on õppimises väga olulised, kuid reaalse kogemuse saab laps aga siiski ettevõttes kohapeal.

Kadrina keskkooli direktor Arvo Pani

Õpetajad ettevõttesse töövarjuks – miks mitte?

Tarkvaraettevõtte Brightspark OÜ juht ja asutaja **Kari Maripuu** on ettevõtlust õpetanud erinevas vanuses lastele Tabasalu Gümnaasiumis ning panustanud ka õpilasfirmade mentorina. Tema sõnul ei küsi huvi ettevõtluse vastu vanust ning tema on ise lapsevanemana selleks vajadust nähes andnud majandustunde ka 1. klassi lastele, mis oli väga positiivne kogemus. Läbi pannkoogikohviku õpiti koostama äriplaani ja mõtestama lahti turunduse alused, vastates küsimusele „Kuidas saada klient ostma“. Vanemates klassides üritab Kari leida ettevõtluse õpetamisel seoseid teiste ainetega, näiteks matemaatika, inglise keele ja miks mitte ka tööõpetusega. „Ainete lõimimine annab võimaluse leida ettevõtlusõppele riikliku õppekava raames rohkem aega. Alati ei pea otsima tihedas ainekavas eraldi ainetunde, vaid tuleb püüda õpetada teineteist toetavaid aineid ühiselt. See muudab ka rutiinsete ainete õppimise lastele huvitavamaks ning annab lastele vihje, kuidas õpitav aine on hiljem reaalselt vajalik.“ rääkis Kari.

Kari hinnangul ei saa vaatamata ettevõtjate kasvavale huvile ettevõtlusõpet üles ehitada kooli küllastavate ettevõtjate najal, kuna see ei ole tema hinnangul jätkusuutlik. On kindel, et tiheda töögraafikuga ettevõtja ei suuda oma põhitöö kõrvalt aastaid missiooni korras õpetamas käia. Küll aga võiks ettevõtlusõppega seotud õpetajad tuua „praktika“ käigus ettevõttesse, lastes neil osaleda juhtkonna koosolekutel, neid võiks kaasata ettevõtte strateegia aruteludesse, müügi-koosolekutele jne. See annab praktilise oskuse oma tunde praktiliste näidetega rikastada ning õpetatavat teemat päriseluga siduda. Samuti pannakse selliselt aluse koostööle õpetaja ja ettevõtlusõpet toetava ettevõtte vahel.

IDEEPANK – KUIDAS KOOLID JA ETTEVÕTTED SAAKSID ÜKSTEISELE KASULIKUD OLLA

Seminaril mõeldi ühise ajurünnaku tulemusel välja põnevaid koostööideid.

Tutvu ideepanga valikuga ja leia endale sobiv:

1. Õpilased korraldavad kehalise kasvatus tundi raames ettevõttele tervisepäeva või suvepäevadel mõnd aktiivset tegevust
2. Õpilased valmistavad ettevõttele humoorikas võtmes videod ametijuhenditest
3. Õpilased nõustavad ja koolitavad ettevõtjat sotsiaalmeedia kanalite sisu, kodulehtede jne loomisel ja arendamisel.
4. Ettevõtte teenuse või toote põhjal mõne teenuse või toote pitchi ehk liftikõnede koostamine ja esitamine.
5. Muuseumide populariseerimine õpilaste seas. Võrdlus näiteks Louvre muuseumiga, eakaaslaste küsitlemine ja muuseumi turundusstrateegia loomine.
6. Koostöös turismiettevõttega giidi ring – professionaalne giid õpetab õpilasi giidituure läbi viima. Lõimitud ained: võõrkeeled, ajalugu, inimeseõpetus/psühholoogia.
7. Auhindade ja meenete disainimine nii koolile kui ettevõtetele
8. Koostöös ettevõttega projektõppe vormis grupitööna näiteks toidu- või kaubandusettevõtte omatoote arendus ja tootmise planeerimine.
9. Ettevõtetele jõulukuuskede projektid – noored disainivad nt kunsti- ja/või tööõpetuse tundides huvitavaid kuuski

10. Loomade varjupaikadesse loomatekkide valmistamine taaskasutatud materjalidest või tootmisjääkidest käsitöö või kunstiõpetuse raames.
11. Arhitekt õpetab Phythagorase teoreemi matemaatikatunnis. Õppekava omandatakse täies mahus.
12. Kooliõpilaste poolt nt Linnahalli (vm paiga, ehitise) legendi loomine ja turundusplaani koostamine kohalikule omavalitsusele. Seotud õppeained kirjandus, võõrkeeled, ajalugu, geograafia, kunst, majandus, muusikaõpetus.
13. Majandus-ja loodustundide raames õpilased vaatlevad loomade käitumist ja võrdlevad seda ettevõtjale omastele iseloomujoontega.
14. Projektipõhised õppeülesanded reaalinetes koostöös tööstusettevõttega. Õpilased lahendavad kompleksülesandeid, mis kaasavad ainekava materjali näiteks semestri ulatuses. Ettevõtte töötaja(d) osaleb ülesande lahendamise juhendamises korra lahen- dusperioodi jooksul ja hindamises ülesandeperioodi lõppedes.
15. Strateegilise mõtlemise arendamiseks partnerettevõtte kasutajakogemuse analüüsimine.
16. Koostöös keemiatööstusettevõtetega seminar STEM (loodusteadused, tehnoloogia, inseneeria, matemaatika) õpetajatele. Seminari käigus käsitletakse järgmisi teemasid: 1) juhtumite defineerimine aineülesannetena, ettevõtteid koos õpetajatega; 2) lahendamine, õpetaja koos õpilastega; 3) lahenduskäigud antakse ettevõttele.
17. Koostöös spordiklubiga bioloogia aine raames antakse ettevõtte poolt õpilastele lahen- damiseks mõni konkreetne eluline probleemi, mida saab õpilane saab uurimustööna vormistada.

VEELGI ROHKEM INSPIRATSIOONI LEIAB
KOOLIDE JA ETTEVÕTETE KOOSTÖÖ
HEADE PRAKTIKATE KOGUMIKUST

Võimalus küsida esinejatelt sli.do abil osutus väga populaarseks

Michael Kirschinger
 Kadrioru Saksa
 Gümnaasiumist

29 KOOLITATUD ETTEVÕTLUS- ÕPETAJAT HAKKAVAD TULEVIKUTEGIJAID ÕPETAMA

Tervitame ja õnnitleme värskelt tunnistuse ja tänukirja kätte saanud tegusaid ettevõtlusõpetajaid, kes sügisest oma teadmisi ja uusi oskusi tulevikutegijate õpetamisel praktiseerima hakkavad!

Juuniga sai läbi kuue kuu pikkune ettevõtlusõppe baaskoolitusprogramm, selle jooksul kogeti, kuidas suurtes ettevõtetes elu käib (Transferwise, Taxify, Tallinna Lennujaam, Baltika jt), mida mõtleb ennast edukaks töötanud ettevõtja, õpiti ja praktiseeriti ettevõtlusõppe spetsialistide käe all erinevaid meetodikaid, kuidas ettevõtlustunde efektiivselt ja huvitavalt läbi viia ning ettevõtluspädevusi arendada ja jagati tekkinud koostöövõrgustikus kogemusi. Viimane koolituspäev möödus sisuliselt Simisalu kaunis Loodusmajas praktilise eksami tähe all, kus kõik said olla kolleegide läbiviidud ettevõtlusõppe minitunnis ka õpilase rollis. Oh seda naeru ja elevust, kui teemade käsitlemisel mahutati perereisi etteantud eelarve piiresse, kaaluti ringmängu vormis ettevõtluse võlusid ja valusid, profileeriti ettevõtjaid, leiutati läbi Külatelefoni ja Aliase mängu uusi tooteid ja teenuseid ning müüdi neid värvikalt vastavale sihtrühmale. Õpilaste rollis hääletati maha pikemalt kui 10 minutit kuiva teooria edastamine, nentides, et ilma kaasamise ja praktiliste tegevusteta on teemale raske tähelepanu säilitada. Loovust toredate viiside nuputamiseks õpetajatel aga jätkub.

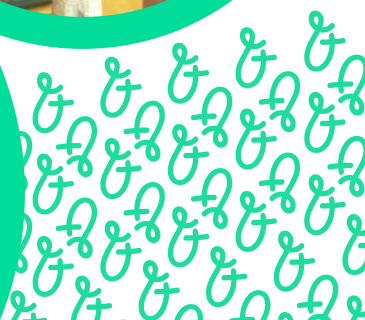
Lõpuüritusel suupisteid nosides väljendas nii mõni osaleja kurbust, et programm läbi saab ja tuleb toredatest uutest toetavatest kolleegidest lahku minna. Programmi osalejatel tekkis kohe algusest peale hea klapp ning nüüd oodatakse huviga meistriklassi koolitusprogrammi. Eriliselt jäi kajama ahhaa-elamusi pakkunud ja teooriat kinnistavad käigud ettevõtetesse, kuhu muidu tõenäoliselt ei satuta.

Uusi ettevõtlusõppe tegijaid tunnustati suisa kolme ministri allkirjaga tänukirjaga, sest ettevõtlusõpe haakub nimelt lisaks haridus- ja teadusministeeriumile ka majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi ning rahandusministeeriumi eesmärkidega.

Palju õnne koolid, kus sügisest on 29 energias ja ideedest pakatavat ettevõtlusõpetajat valmis tulevikutegijaid kasvatama! Paljud on lisaks õpetaja ametile ka tegevad ettevõtluses, seega kogemusi, mida jagada, jagub.

Järgmise, augustis alustava baaskoolitusprogrammi kohad on juba täis ning tekkinud on ka ootejärjekord. Ülejäämine avaneb 2020. aastal. On heameel, et huvi koolitusprogrammide vastu on nii suur!

Koolitusprogrammi
minitunnid tekitasid elevust

Ettevõtlusõppe baaskoolitusprogrammi läbisid:

Ülle Kuusk-Kupits	Valjala Põhikool
Inge Mälzer	Rõuge Põhikool
Silva Stepanova	Kääpa Põhikool
Raili Alandi	Tallinna Tervishoiu Kõrgkool
Irina Tsigir	Tallinna Laagna Gümnaasium
Triinu Kärbla, Anu Koop	Võru Kesklinna Kool
Ljudmila Aasamägi	Kehtna Kutsehariduskeskus
Maris Õispuu	Kärla Põhikool
Mart Kimmel, Marika Kruk	Pärnu Rääma Põhikool
Tuulike Mölder	Osula Põhikool
Inga Jürimäe	Hiumaa Gümnaasium
Anu Pajo, Kertu Liebert	Põltsamaa Ühisgümnaasium
Karin Oinberg	Kuressaare Ametikool
Ermil Miggur, Karina Mihkelson	Tallinna Arte Gümnaasium
Erika Tafenau	Tallinna Rahumäe Põhikool
Anu Uusmaa	Tallinna Teeninduskool
Katre Soonvald	Kuldre Kool
Maibritt Kuuskmäe	Pärnu Täiskasvanute Gümnaasium
Kristi Pärt	Roosna-Alliku Põhikool
Elo Kadastik	Järvamaa Kutsehariduskeskus
Meelis Looveer	Nissi Põhikool
Maritta Talv	Pärnu Vabakool
Merle Looring	Pärnu Täiskasvanute Gümnaasium
Anika Einmann	Haapsalu Viigi Kool
Marko Kesküla	Kuressaare Gümnaasium

Tänukirja pälvis ka koolitusprogrammi autor ja eestvedaja Katrin Kivisild Innovest.

LOE ÕPETAJATE LUGUSID WWW.ETTEVOTLUSOPE.EE
NING [INNOVE KODULEHELT](#)

ETTEVÖTJAST ÕPETAJA TUNDIDES UND EI TULE

Edu ja Tegu koolitusprogrammi nii esimese kui teise lennu ettevõtlusõpetajate hulgas on väga paljud neid, kelle põhiroll on hoopis ettevõtja! Nii on paljudel õpilastel võimalus saada osa väga praktilisest ettevõtlusõppest. Ei tasu eeldada, et neist tundidest sünnivad riburadapidi ainult ettevõtjad, pigem avara pilguga noored, kes teavad, mis on neile parim tulevikuvalik ja oskavad seda saavutada. Kaks ettevõtjast õpetajat, Meelis Looveer ja Tiina Saar jagavad oma kogemusi, mida noored tööturul ja ettevõtluses hakkamasaamiseks vajavad ning kuidas ettevõtlusõppes neid hoiakuid ja oskusi toetada saab.

Meelis Looveer on ettevõtluse õpetaja Nissi Põhikoolis ning **Tiina Saar** Tallinna 32. Keskkoolis ja Tallinna Kunstigümnaasiumis. Mõlemad on heaks näiteks ütlusele, kes palju teeb, see palju jõuab. Noortele annavad nad ettevõtluspisikut edasi esimest aastat. Kummagi jaoks ei olnud ettevõtja amet lapsepõlveunistus, vaid tekkis hilisemas elus. Meelise ettevõtmine kasvas välja kolleegide ühisest algatusest ja Tiina kannapöörde ettevõtlusmaailma tingis huvi, mida tegelikult tähendavad vastutus ning elujanu, soov juhtida muutusi ja inimesi, soov näha tulemusi, mis sõltuvad realselt endast.

Arusaadavalt annab ettevõtja amet ettevõtlust õpetades suure lisaväärtuse. Meelis toob eelistanena välja kogemuste ja praktiliste näidete olemasolu, kuidas tuntakse ennast ettevõtja nahas. Tiina täiendab ettevõtja teistsuguse mõtteviisiga elust ehk et on suur vahe, kas olla töötaja või tööandja, palgatöötaja või vabakutseline. Mõtteviisid ja arusaam finantsidest on nendes rollides erinevad.

Mis viib noori elus edasi?

Lisaks ettevõtlusteadmiste õpetamisele proovivad mõlemad toetada noorte oskuste ja omaduste kujundamist, mis neid tööturul aitavad ehk laiemalt ettevõtluspädevust.

Meelis sõnul ongi hetkel koolis puudu kõige enam iseseisvusest ning ettevõtmis- ja eksimisjulgusest. "On harjutud saama kõik instuktsioonid ette ja tegutsetakse vastavalt sellele, kui aga on ise vaja pea tööle panna, siis ei julgeta eriti riske võtta ega valesid otsuseid ja tegevusi teha," arvab ta. "Algatamise ja riskimise julgust on vaja, mis siis, et vahel ka eksimuste hinnaga. Mitte ainult ettevõtluses, vaid ka töös ja igapäevaelus peavad inimesed igasuguseid olukordi lahendama, sageli ka ebameeldivaid otsuseid vastu võtma ning nende eest vastutama. Ettevõtluspädevus peaks andma selle pagasi, et eelpool

Meelis Looveer sai esimeste hulgas Edu ja Tegu ettevõtlusõpetaja tunnistuse

mainitud tegevustega pea igas olukorras hakkama võiks saada. Lisaks võiks ju ka oma soovid ja unistused proovida reaalsuseks muuta,” juhib Meelis tähelepanu hariduse ja päriselu lähen-
damise võimalustele.

Tiina usub, et noortele on vaja õpetada lisaks suhtlemisoskust, koostööoskust ja arusaama, kuidas ja mil viisil finantsidega elus toime tulla. „Samuti oskust eesmärged seada, sest elu ei ole nii pikk, et mõttetult sahmida,“ selgitab ta. Ta väljendab oma arusaama, et ettevõtlusõppe sisuks on anda oskus maailma näha ja analüüsida ning sellest aru saada, mõtestada ja leida seoseid, juhtida ennast ja oma elu.

Teooria teeb uniseks? Siis mängime ja lahendame päris probleeme!

Ettevõtjana õpetades on elulised näited tundides varnast võtta. Kuna ettevõtjana tegeleb Meelis seotud lauamängudega ning mäletab oma kooliajast vaid igavat tuupimist, proovib ta oma tundidesse tuua vaheldust just mänguliste ja loovate meetoditega - kasutab mängu, ajurünnakuid, loovaid ülesandeid, mälutreeninguid. Tema sõnul on noorte huvi sellise õppimise vastu märgatavalt suur. „Tundub, et teooriaosa on noortele pigem ebameeldiv ja seda on kasulik teha samuti läbi praktiliste ja mänguliste ülesannete ning küsimuste, mida proovin ka rakendada,“ jagab ta lahkelt oma parimaid meetodikaid.

Ka Tiina enda parim õpikogemus on olnud ise päriselt erinevaid projekte teha ja negatiivseim passiivselt loengutes osalemine, mis paraku ei ole tema arvates kuhugi kadunud. Tiina näeb samuti, kuidas noored hindavad kõrgelt võimalust kuulata reaalseid ja elulisi juhtumeid. „Neid näiteid olen ise andnud aeg-ajalt loengu vormis, kuid suuresti lahendame tundides konkreetseid juhtumeid/probleeme. Teeme õpilastega päris projekte ning esitame need omanikele. Lisaks käime erinevates ettevõtetes,“ jagab Tiina oma nippe, kuidas õpilaste jaoks teema põnevaks teha.

Läbi mitmekülgsete tegevuste kujuneb õpilastel ka parem ettekujutus, mida tulevikus teha tahetakse, avastatakse enda tugevusi ja huvisid. Seetõttu ei soovita Meelis ka noortel liigselt muretseda, kui põhikoolis ei ole veel kindlat tulevikuplaani. Ta soovib olla julge, hakkaja, loominguline, käia huviringides ja leida endale palju põnevaid hobisid, sest kunagi ei tea, mida tulevikus täpselt tegema hakatakse. „Aga kindel on, et mida mitmekülgsem on noor inimene, seda kergem neil tulevikus on ja mida meeldivam tegevusala tundub, seda edukam selles tõenäoliselt ollakse,“ nendib ta.

Soovime tublidele ettevõtlusõpetajatele jätkuvat energiat Eesti edusse ja noorte läbilöögivõimesse panustamisel!

Tiina Saar

STARTERIS ARENDATI IDEID SAAREMAAST NARVANI

STARTERi eestvedajate kevad on olnud väga tegus, noored on ideid genereerima pandud Saaremaast Narvani ning parimatele jagus loomulikult arendavaid auhindu. Järgnevalt väike ülevaade.

STARTERi parim tiim võitis Ajujahi

Tänavuse Ajujahi konkursi võitis meeskond Timey, kes sai tuule tiiba-desse 2018. aastal STARTERtallinn programmis osaledes. Palju õnne!

LOE INTERVJUUD TIMEY ESINDAJA
MARTIN MÖLLITSAGA SIIT

Noorte ideed panustavad nutikalt ühiskonna murekohtadesse

Mais võtsid STARTERi 20 tugevamat tiimi omavahel mõõtu ideede esitle-mises nii Tallinnas kui Tartus.

Tartu Ülikooli Delta majanduskonverentsil toimunud STARTERtartu parimaks ideeks valiti meeskonna **io_developersi** nutikad prillid, mille fookust on võimalik äpi abil muuta, vaatamaks vastavalt lähedale või kaugemale. Tiim, kuhu kuuluvad Tartu Ülikooli tudengid Elchin Aghazada ja Murad Mammadov, sõidab ka Eestit esindama Kopenhaagenisse üliõpilaste start-up võistlustele [University Startup World Cup](#) ning samuti tuleb neil üles astuda lõppfinaalis jaanuaris toimival ärifestivalil sSTARTUp Day.

Teine tunnustuse pälvinud Tartu Ülikooli tiim **Quantofin** (Sohail Alami ja Saumin Sultana) esitles lahendust, mis aitab investoritel tehisintellekti abil vähendada kauplemisriske. Quantofini premeeriti tasuta piletitega järgmise aasta ärifestivalile sSTARTUp Day.

Recovery
Companion

Latitude59 raames aset leidnud STARTERtallinn äriarendus-programmi finaali võitis Tallinna Tehnikaülikooli tudengitest koosnev meeskond **Recovery Companion**, mis arendab vähihaigetele mõeldud virtuaalset platvormi toetusgrupi või tugi-isiku leidmiseks. Tallinna Tehnikaülikooli võidukasse meeskonda kuuluvad Eric Blake Jackson, Byron Sowerby, Rebecca Adegunle, Khayyam Zulfigarzada, Sara Osali.

Inspiratsiooniauhinna pälvivad Tallinna Ülikooli meeskonnad **Ohhsanugis** ja **ÄngFree**. Ohhsanugis tiim plaanib Ohhsanugis koomiksi baasil väljaarendatud lõbusa toodete sarja (T-särgid, sokid jm) tootmist. Tiimi kuuluvad Sandra Silver, Kaur Terep, Kristjan Sven Kukk, Samuel Koppel, Morten Milder ja Mark Eric Kammist. Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži õppijatest koosnev ÄngFree idee seisneb taaskasutatud materjalidest stressinukkude valmistamises.

Nii Tallinnas kui Tartus jagus finalistidele veel palju arendavaid auhindu.

ÄngFree

STARTER aitab Haapsalu kolledžis oma eriala laiemaid võimalusi näha

Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži õppijatest koosnev ÄngFree soovib noortel alati võimalustest kinni haarata, sest ka ebaõnnestumine võib nende sõnul olla kogemuse eesmärgil parem kui üldse mitte üritamine. STARTERis meeldis Triin Resikule ja Tiina Elveltile kõige rohkem praktiline õppevorm – oli võimalus õpitut kohe rakendada ning eriti kasulik oli mentorite tagasisideüritus Startup Speed Dating Night, kus soovitusi jagasid erineva valdkonna spetsialistid. Haapsalu kolledžis toimus STARTER teist semestrit ning finaali pääses edasi viiest tiimist üks. Seminarid toimusid Haapsalus, mentorkohtumine ja finaali Tallinnas ühiselt kõigi teiste koolide meeskondadega

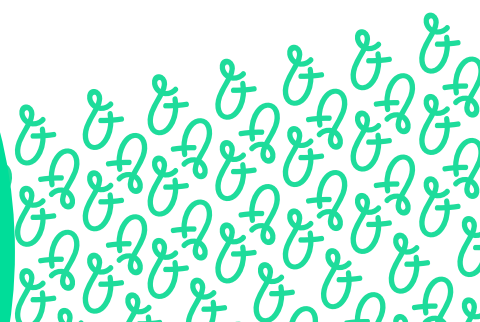
„Kunagi ei tea ette, mis ühest ideest saada võib, kui sellega tegelema hakkad ... eriti mentorite käe all. Ärge kartke, proovige! Isegi ebaõnnestumine on parem, kui mitte üritamine,“ julgustavad Tiina ja Triin noori aktiivsemalt erinevates programmides osalema ja teadmisi hankima.

Starter programmiga on Haapsalu kolledži neljast erialast hetkel liitunud käsitöötehnoloogiate ja disaini õppekava tudengid, neil erialadel on ettevõtlusele suunamine väga olulisel kohal. Käsitöötehnoloogiate ja disaini eriala on rakendusliku suunitlusega, st. õppetöö toimub suures osas nõ „ideest teostuseni“ põhimõttel, seega on ainest ettevõtlusideedeks igal semestril kuhjaga,“ tutvustas Gina Metssalu, TLÜ Haapsalu kolledži disaini lektor.

„Peamised materjalid, millega tegeleme on puit, plastikud ja metall. Olulisel kohal hoiame ka tervisetoodete disaini. Tihti kasvavadki ideed välja just projektidest mõne meie koostööpartneriga (nagu Tervisedenduse ja Rehabilitatsiooni Kompetentsikeskus, Haapsalu Neuroloogiline Rehabilitatsioonikeskus, Maanteamet jpm). Ettevõtluse au sees hoidmist õppekava arendamisel näitab ehk seegi, et oleme vastu võtnud otsuse, et meie eriala diplomitööna võib kaitsta ka äriplaani. Mitmel korral on seda võimalust ka kasutatud. Nii mõnigi tootearendusprojekt, mida on õppetöö raames arendatud on aluse andnud ettevõtluseks,“ on Gina noorte ettevõtlikkusega rahul.

Oma äri alustamist soodustatakse kolledžis ka muul moel – näiteks avati mai lõpus Haapsalu vanalinnas tudengite PopUp pood.

STARTER
Tartu
finalistid

Loomehäkk
Narvas

Narvas häkiti linna

26. mail kolis esmaskordselt Ida-Virumaale Narva STARTERi häkaton Loomehäkk, seekord ühepäevasena ja **Hack Your City** nime all. Ürituse sisuks oli arendada ja toetada parimaid ideid linna arendamiseks mentorite toel. Seni on ideehäkkijad kogunenud kuuel korral Tallinnas.

Narva Vaba Lava ruumidesse häkatonile olid tulnud kaasa mõtlema aktiivsed noored erinevatest kohalikest koolidest ja ka juba töötavad inimesed.

Peale esmaste ideede esitlemist ja tundidepikkust tööd olid 7 erineva äriideega meeskonda valmis oma ideed žüriile esitlema ja parimad auhindu vastu võtma. Peaauhinna, Integratsiooni SA poolt välja pandud 2000 eurot idee arendamiseks pälvis meeskond **VitaTiim** ideega Loomeväljak, kellel on plaan oma maja ümber olevast suurest aiast kujundada lava, kohviku jm elemente sisaldav õdus koostegutsemise koht. Meeskonda kuulusid ja tegutsema hakavad edasi Julia Dem (VitaTiim), Polina Pappinen (Narva Keeltelütseum), Jana Belova (Narva Keeltelütseum), Edgar Karpovitš (Narva Kreenholmi Gümnaasium), Mihhail Belov (Narva Kesklinna Gümnaasium), Sergei Sergejev (Narva Kesklinna Gümnaasium), Sofia Farbtuh (Narva Pähklimäe Gümnaasium).

Saarte noored soovivad kõrgemalt lennata

Kuidas leida äge idee ja sellega kõrgelt lennata? Sellele küsimusele otsisid Saaremaa noored vastust 28. mail Kuressaare Ametikoolis ägedate ideede teispäeval. Tegemist on STARTERi väiksema vennaga ehk häkatoni formaadis üritusega, mida Tartu Ülikooli eestvedamisel viiakse läbi erinevates koolides üle Eesti piisava arvu huviliste olemasolul. Kes soovib, see proovib ja võtab ühendust Piretiga piret.arusaar@ut.ee

STARTER
Saaremaa

HUVITAVAT

VALMINUD ON KAKS ETTEVÕTLUSÕPPE UURINGUT

Ettevõtlusõppe kohta on valminud kaks põnevat uuringuraportit, milles on juttu ettevõtlusõppe rakendamisest koolides ning selle mõjust õpilaste ettevõtluspädevustele.

Sellest, kuidas nii üldhariduses kui ka kutse- ja kõrghariduses ettevõtlusõppe tulemusena õpilaste ettevõtluspädevus areneb (sh sotsiaalsed oskused, äriideede elluviimine, enesejuhtimine, väärtust loov mõtlemine ja lahenduste leidmine), annab ülevaate uuring, milles selgitati ettevõtlikkuse osa enesehindamise mudelites. Tutvu uuringu tulemustega [ettevõtlusõppe programmi kodulehel](#).

Ettevõtlusõppele seatud ootused ja nende vastamine õppes erinevatel haridustasemetel ja liikides oli uurimise all uuringus „Ettevõtlusõppe moodulite rakendamine üld-, kutse- ja kõrghariduses“. Tutvu uuringu kokkuvõttega [siin](#).

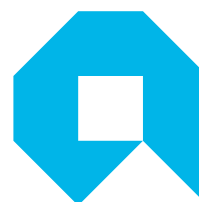
Loe mõlema uuringu tulemusi kajastavaid artikleid [Õpetajate Lehes](#).

OLEME TAAS PAIDES ARVAMUSFESTIVALIL! TULE KAASA RÄÄKIMA!

„Ideejaht – kuidas teha nii, et noored pöörduksid kodukanti tagasi“

Ürituse lava: Noorteala

09. august 2019 @ 16:00-17:30

arvamus
festival

09.-10.08.2019 Paines

Hea noor! Kas Sinu arvates on noorte valimisõigus piisav, et rääkida kaasa kodukoha arengus? Mida sooviksid Sina kodukohas muuta, et pärast õpinguid sinna tagasi pöörduda? Otsime üheskoos lahendusi, kuidas muuta väiksemates regioonides elukeskkond selliseks, kus on hea töötada, ettevõtlusega tegeleda ning pere luua! Tule ja räägi kaasa! Ideejahile on oodatud kõik teemast huvitatud inimesed, et head ideed ja sõnumid omavalitsusteni viia.

Arutelu juht: Muusik Teele Viira

Osalejad: Maailmakohviku laudkondadesse ootame kaasa rääkima erinevaid spetsialiste ja ettevõtlikke noori – seega kõiki teemast huvitatud isikuid

Korraldajad: Ettevõtlusõppe programm Edu ja Tegu, Maakondlikud Arenduskeskused, Ettevõtlik Kool

EUROOPAS ESINDAB EESTIT PARIM ÕPILAS- FIRMA BRAND TARTUST

Eesti parima õpilasfirma tiitli sai maikuus Tartu Hugi Treffneri õpilasfirma **Brand**, kes esindab meid ka Euroopa õpilasfirmade võistlustel Prantsusmaal juuli alguses. Brand toodab looduslikke juuste viimistlus- ja hooldustooteid.

Edu ja Tegu nutika probleemilahenduse auhinna pälvis rahakotte tootev õpilasfirma **KIFTwallets** Gustav Adolfi Gümnaasiumist.

KIFTwallets

CLEVERONI AKADEEMIAS ÕPIVAD IT-ÕPILASED ENESEJUHTIMIST JA ETTEVÕTLUST

Sügisel alustav Cleveroni Akadeemia kasutab esimest korda Eesti IT-hariduses integreeritud õpet, kus akadeemilise õppega koos toimub paralleelselt ka õpitu reaalne rakendamine Cleveroni Viljandi arenduskeskuses. Robotikatarkvara arenduse õppeprogrammi eesmärk on anda tudengile lisaks teoreetilistele teadmistele ka põhjalikud praktilised oskused, mida saaks pärast lõpetamisel uutes töökohtades rakendada hakata. Õpet korraldab Edu ja Tegu partner EEK Mainor ning seega arendatakse õppes igati ka noorte ettevõtluspädevusi. Eesmärk on, et õpilased oskaksid oma saadavaid suurepäraseid IT teadmisi parimal moel ellu viia. Lisainfo kandideerimise kohta www.cleveron.com/akadeemia

KOOLITUSED

Ettevõtluspädevuste arendamisele suunatud koolitused

- ▶ **25.09 ja 2.10.2019 Finantsmajanduslikud aspektid ettevõtlusainete õpetamisel****
Eesti maaülikool, toimumiskoht täpsustub
- ▶ **8.10.2019 Innovatsioon ettevõtluses****
Eesti Maaülikool, toimumiskoht täpsustub

Pikad koolitusprogrammid

- ▶ **28.08.2019-31.01.2020 Ettevõtlusõppe koolitusprogramm (baastase)*****
Täiendav õpperühm. SA Innove, õppesessioonid toimuvad Eesti erinevates paikades ja ettevõtetes. **KOHAD ON TÄIS!**
- ▶ Sügisesed koolitused avaldame sügisel, jälgi kodulehte!

* moodulite rakendamist toetav koolitus

** õppija ettevõtluspädevuse arendamist toetav koolitus

*** ettevõtlusõpetaja baasoskusi arendav koolitus

LOE VARASEMAID UUDISKIRJU JÄ LIITU UUDISKIRJA LISTIGA SIIN

Lähemalt programmist:

ettevotlusope.ee

hm.ee/ettevotlusope

facebook.com/ettevotlusope

[YouTube](#)

[Ettevõtlusõppe materjalid](#)

[Ettevõtlusõppe uudiskirjad](#)

Kontaktid:

KRISTI PLOOM - Haridus- ja Teadusministeerium, programmijuht

Kristi.Ploom@hm.ee

PIRET ARUSAAR - Tartu Ülikool, programmijuht, eelinkubatsiooni tegevussuuna juht

Piret.Arusaar@ut.ee

ÜLLE KESLI - Tartu Ülikool, täienduskoolituse tegevussuuna juht

ulle.kesli@ut.ee

KATRIN KIVISILD - SA Innove, ettevõtliku kooli tegevussuuna juht

KatrIn.Kivisild@innove.ee

LIINA PISSAREV - Tartu Ülikool, teavituse ja tunnustuse tegevussuuna juht

Liina.Pissarev@ut.ee

INES KERIKMÄE - Tartu Ülikool, programmi finantsjuht

Ines.Kerikmae@ut.ee

Fotosid on jaganud: Kuuste Kool, Kertu Kaldma, Mailis Möttus, Edu ja Tegu STARTER, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, JA Eesti

